

KUSTBON

Nr 4. Årgång 14

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Okt. 1957

Runö gamla och nya kyrka

Den timrade och träpanelade lilla kyrkan är uppförd 1644, troligen på samma plats där förr det ena av öns båda tidigare kapell stått. Kyrkan är försedd med ett litet vapenhus och ett femsidigt kor, båda något smalare än långhuset. Inredningen är helt utförd av omålat trä, som under århundradenas lopp fått en patina, som ingen än så skicklig målarmästare förmår efterlikna. Portalen prydes av ett ståtligt, i trä snidat ornament, som troligen prytt akterspegeln på något strandat fartyg under slutet av 1600-talet eller början på 1700-talet.

Den nya kyrkan invigdes 1912 och är uppförd med rikssvenska gåvomedel. Byggnadsmaterialet är huvudsakligen tuktad sten från öns åkrar.

På 1920-talet fördes förhandlingar mellan runöborna och Nordiska Museet om den gamla kyrkans överförande till Sverige och Skansen. Tyvärr rann det hela ut i sanden, måhända i viss mån beroende på att runöborna själva hade svårt för att skilja sig från sina fäders gamla, vackra kyrka, måhända även på att man som likvid begerde en orgel till nya kyrkan.

Den dag som i dag är står intet annat i vår makt än att enbart leka med den svindlande tanken, att Runö gamla, ärevärdiga kyrka, Rågö hembygds-museum och rökstugan från Backasgården från Håkabacken på Ormsö i tid skulle ha blivit överförda till Sverige och återuppförda på Skansen.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktionssekreterare: *Lars Broman.*

Red. och exp. Eknäsvägen 2. Stockholm K.

Kustbons postgiro: 19 72 07. Tel. 53 16 37.

Utkommer 1957 med sex nummer.

Prenumerationspris 1957 5 kr.

Annonpris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1957 — Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Ur innehåll

Flyktingfamiljen av kontraktsposten Hj. Pöhl	2
Tacksägelse av domprosten N. Bolander	3
Runö kyrkor i fara	4
Hembygdsdagen i Saltsjöbaden	5
Sångbok för estlandssvenskar av V. Aman	6
Vårt land. Estland i ord och bild av Elmar Nyman ..	7
Vi är ju av samma stam... av H. Wibling	7
Höstsamkväm med Afrika-program	8
Karl Hammarin död av Manfred Nyman	9
Johan Hörnström. In memoriam av Hj. Pöhl	9

Flyktingfamiljen

Iakttagelser i samband med en familjesociologisk undersökning bland estlandssvenskar och ester i Sverige av Kontraktspastor teol. o. fil. lic. Hjalmar Pöhl.

Iakttagelser gjorda i samband med en familjesociologisk undersökning bland estlandssvenskar och ester i Sverige av Kontraktspastor teol. o. fil. lic. Hjalmar Pöhl.

I samband med undersökningen av flyktingfamiljen är den sociologiska strukturanalysen av särskild betydelse. Det gäller ju att fastställa flyktingödetns inverkan på familjestrukturen.

För att komma till mer eller mindre allmän-giltiga slutsatser är det tvivelsutan av värde att undersöka flyktingen inom ramen av den relativt konstanta och tidlösa företeelsen såsom familj. En flyktingundersökning som betraktar flyktingen isolerad binder sig kategorialt vid en historisk katastrof i stället för att taga sikte på framtiden.

Vid ifrågavarande undersökning är det gällt att komma fram till frågeställningen i huru hög grad formas ännu den estlandssvenska och den estniska flyktingfamiljen i Sverige av den gamla

sociala strukturen och i huru stor utsträckning skapa dynamiska faktorer ett gemensamt typiskt öde. Det är ju även av intresse att lägga märke till på vilket sätt t. ex. den estlandssvenska och estniska flyktingfamiljens ändrade struktur utövat inflytande på den omgivning dit de kommit. Man märker t. ex. på de platser där estlandssvenska och estniska fiskarfamiljer slagit sig ned huru deras närvaro medfört vissa förskjutningar i seder och bruk även hos den på ort och ställe bofasta befolkningen. Här betyder såväl bland äktenskap — t. ex. mellan estlandssvenskar och rikssvenskar — och även ett visst utbyte av fiske-metoder och båtbyggen en hel del. På andra platser ha t. ex. en del estlandssvenska och estniska skärgårdsfiskare inköpt vissa delar av någon skärgårdsö, där de bedrivit sin näringsfångst och på så sätt kommit i överordnad ställning. Deras egna landsmän fogade sig icke i denna nya situation utan flyttade till någon annan fiskeplats. Däremot accepterade många rikssvenskar de nya förhållandena. Det är således icke alltid den social-statiska strukturen av de på ort och ställe bosatta rikssvenskarna som dominera i sin växelverkan, utan just den sociala dynamiken hos de nyanlända som tager hand om ledningen.

Med vissa graduella skillnader mellan estlandssvenskar och ester kan man konstatera att stabiliteten inom familjen trots — och kanske just på grund av — de nya förhållandena icke avtagit.

Kampen för tillvaron har verkat eliminerande på de eventuellt tidigare personliga spänningarna. Äktenskapet är icke längre en vanesituation, utan sammanhållningen i de flesta fallen medveten. Flykting- resp. minoritetsfamiljen i diasporan intager oftast en försvars- och även en kampattityd mot majoriteten. Liksom på sin tid hos estlandssvenskarna i Estland så utgör t. ex. den estniska flyktingfamiljen i Sverige — och även på andra platser utanför sitt hemland — icke enbart en äktenskaplig institution, utan även en nödvändighet för att vidmakthålla hemmet som en nationell härd. Bonden som fått lämna sin gård i hemlandet, likaså tjänstemannen och yrkesarbetaren som deklarerats och vars sociala status i Sverige sjunkit, har ju oftast endast familjen att ty sig till. Därmed är man också mån om att behålla barnen inom hemmet så länge som möjligt, uppfostra dem i hemmiljö samt följa deras skolgång så långt som möjligt. På så sätt utöva föräldrarna en naturlig kontroll i barnets uppfostringsfrågor t. o. m. efter uppnådd myndighetsålder. I detta sammanhang är det intressant konstatera, att många estniska, men även estlandssvenska föräldrar på frågan: Vad trivs ni minst med i Sverige? helt öppet svara "den fria och disciplinlösa uppfostran", d. v. s. barnens uppfostran med graduella skillnader utanför hemmet.

Därtill kommer ännu förhållandet att man genom att mobilisera alla familjemedlemmars energi och arbetskraft med "förtvivlad flit" fortast möjligt försöker uppnå sin forna sociala och ekono-

(Forts. å sid. 4)

Domprosten Nils Bolander:

Tacksägelse

Psalmisten sjunger i Juda öken till sin Gud: "Du är min hjälp och under dina vingars skugga jublar jag."

Profeten Jesaja utbrister: "Jublen, I himlar, ty Herren utför sitt verk; höjen glädjrop, I jordens djup, bristen ut i jubel, I berg, du skog med alla dina träd; ty Herren förlössar Jakob, han bevisar sin härlighet i Israel."

Aposteln Paulus skriver: "Tacken Gud i alla livets förhållanden."

Här träder oss tre lovsångsmänniskor, tacksägelsemänniskor, till mötes genom årtusendena. Det lyser som en höstskog i sol kring deras ord.

Att tacka Gud i alla livets förhållanden — det låter ganska orimligt. Den som kan komma med en sådan uppmaning måste väl vara en Aladdin med lyckolampan, ett mer än lovligt skonat söndagsbarn.

Ack, ingen av dessa tre lovsägare var någon ytlig medvindsmänniska.

Vad Paulus beträffar var han minst bortskämd av livet. Det finns till och med en skrämmande lång lista över hans lidanden. I Efesus hade han kastats för vilda djur. Ofta hade han varit i fängelse och djupaste dödsnöd. Tre gånger hade han blivit piskad med spön, en gång stenad, tre gånger hade han lidit skeppsbrott, ett helt dygn drivit omkring på havet. Han hade utstått vedermödor på floder, bland rövare, "faror i städer, faror i öknar, faror på havet, faror bland falska bröder".

Och ändå var han tacksägelsemänniska.

Sanningen är den, att en verklig kristen aldrig någonsin kan sakna tacksägelseämnen. Hans hjärta är förankrat i glädjens och segerens herradöme.

Detta är tacksamhetens ousinliga källa: "Jag utplånar dina överträdelser såsom ett moln och dina synder såsom en sky."

Och detta: "Vem skulle kunna skilja oss från Kristi kärlek? Männe bedrävelse eller ångest eller förföljelse eller hunger eller nakenhet eller fara eller svärd? Nej, i allt detta vinna vi en härlig seger genom honom som har älskat oss."

En kristen borde alltid känna ett inre tvång att tacka frälsningens Gud.

På tacksägelsedagen påminns du och jag om vår kallelse att vara tacksamma.

Jag har ingenting att tacka för, säger någon, ingenting.

Å, tänk efter! Något har du väl i alla fall att säga tack för. Börja då med det! Då blir det som när man går i skymningen och försöker räkna stjärnorna. Först ser du bara en liten blek och skälvande stjärna — sedan tio — sedan hundra — ja, sen kan du inte räkna dem alla...

Du och jag har ju funnit honom som går med oss i kallet, honom som aldrig viker från vår sida, honom som är en slösare av nåd och oförskyld förlåtelse.

"Ängsliga hjärta, upp ur din dvala!

Glömmer du alldeles bort vad du har:

Frälsningens vänskap, nåd och gemenskap.

Ännu han lever, densamme han var."

Solen i vårt liv är vissheten om Guds gränslösa nåd, den dåraktiga vissheten om en kärleksfull Fader som leder allt till det bästa.

Ju mer det mörknar över jorden desto starkare och klarare strålar himmelens löftesstjärnor för trons blickar.

Biskop Einar Billing skriver: "Aldrig växer det inre livet så hastigt, som när vi glömma allt annat för att blott häpna inför rikedomerna av Guds oförtjänta nåd... Tacksamheten är livets mid-sommarsol."

Att vara tacksam är att tacka i ord och gärning.

På Tacksägelsedagen tackade vi Gud för "stora ting dem han gör med oss allesamman."

Vi tackar för dagligt bröd, för hälsans gåva, för arbetsfred, för vänners gemenskap, för hem och fosterland. Först och sist för fredens oskattbara gåva.

Men vi ville inte nöja oss med munnens tacksägelser. Vi ville tillika "tacka med händerna". Vi ville med Guds kraft forma vårt liv till ett jublande, varmt tack till Gud — i enkel jordisk plikt och föredömlig omtanke om nästan.

"Tacksägelse" kallas det, när de dödas namn läses upp i kyrkan. Ja, måtte man verkligen kunna tacka för våra korta år på jorden den dagen vi flyttar över gränsen.

SVENSKA ODLINGENS VÄNNERS

HÖSTSAMKVÄM

fredagen den 1 nov. 1957 (helgdagsafton)
kl. 19.30 i Margarethaskolans festvåning,
Adolf Fredriks Kyrkogata 10, Stockholm.

Med estlandssvenskar i fjärran länder:

Konstnären Erik Schmidt

från Nargö

visar FÄRGBILDER och KÄSERAR
om en resa genom Afrika.

A L L S Å N G

Inträdesavgift inberäknat kaffe och dopp
4 kronor.

Alla hjärtligt välkomna!

(Forts. fr. sid. 2)

miska status hemifrån. Man har oftast en gemensam kassa och ett gemensamt bankkonto som skall säkerställa hela familjens, d. v. s. även barnens framtid. Man slösar i allmänhet icke pengar på småsaker och undviker helst avbetalningsköp och lån.

I motsats till de iakttagelser man kan göra bland t. ex. de östtyska flyktingarna där det uppstått en s. k. "familjär gruppindividualism", vilken gör gällande att man undviker kontakter mellan anhöriga och gamla vänner i brist på bostadsutrymme, penningknapphet, överhopning av arbete o. s. v., märker man icke liknande fenomen hos estlandssvenskarna och esterna. Man umgås flitigt sinsemellan och den intensiva förenings- och organisationsverksamheten isynnerhet bland esterna verifierar påståendet. Denna koncentration på familjens sociala och ekonomiska återuppbyggnad kan vara både psykiskt och fysiskt påfrestande. Den kan även utlösa en viss irritation hos flyktingen att det går för långsamt att komma uppåt på de sociala trappstegen i ett traditionsbundet samhälle som det svenska. Detta har ofta varit en bidragande orsak — fast icke den dominerande — att framförallt esterna sökt sin tillflykt till de transoceaniska länderna där det går lättare att "armbåga" sig fram.

I motsats till förhållandena t. ex. bland de östtyska flyktingarna, där man konstaterat en sjunkande intressekurva av de andliga och kulturella värdena, likaså ett avtagande av de konstnärliga och religiösa intressena på grund av det nya klimatet i familjen, märker man såväl hos estlandssvenskar som ester en synbar aktivitet just för dessa värden. Detta framgår tydligt vid undersökningen av läsvanorna, boklånefrekvensen, konsertbesöken samt deltagandet i gudstjänsterna. Härvidlag kan man icke tala om någon slags kulturell och religiös likgiltighet. Detta gäller även den aktiva idrotten där det finns topp prestationer från både estlandssvenskt som estniskt håll. En ofta förekommande s. k. flyktingapati ute på kontinenten saknas däremot både psykiskt och fysiskt hos estlandssvenskarna och esterna.

Isynnerhet inom den estniska flyktingfamiljen kan vi lägga märke till en förskjutning av den familjära auktoriteten till förmån för kvinnan. Detta har tvivelsutan minst sin dubbla förklaring: å ena sidan var kvinnan under kriget, då mannen var inkallad, den som fick svara för familjens ekonomi, men å andra sidan har ju mannen också förlorat mycket av sin auktoritet genom att gå miste om sin forna sociala status. Härvidlag kunna åtskilliga exempel åberopas. Så blev t. ex. en f. d. företagsdirektör i Estland metallarbetare i Sverige och hustrun bokhållerska och korrespondent vid samma företag, en f. d. generaldirektör i Estland textilarbetare i Sverige och hustrun lärarinna vid ett svenskt läroverk, en präst torvmossearbetare och hustrun lasarettssköterska o. s. v.

Denna auktoritetsförskjutning inom familjen

kan ju medföra vissa skenbara vinster för hustrun. I verkligheten måste hon dock prestera en balansgång mellan kontinuiteten i den allmänna sociala samhällsstrukturen av vilken hon är omgiven och samtidigt måste hon hävda sin "erövra- de" — eller rättare sagt: den av flyktingödet pålagda uppgiften — inom familjen.

Jämför man den estlandssvenska flyktingfamiljen med den estniska så är auktoritetsförskjutningen inom familjen icke så markant hos estlandssvenskarna. Detta beror tvivelsutan delvis på den rådande konservatismen hos den estlandssvenska skärgårds- och landsbygdsbefolkningen dit ju — i motsats till den estniska flyktinggruppen — flertalet hörde, men även på förhållandet att estlandssvenskarna redan på ett tidigare stadium av flyktingtillvaron nådde sitt forna sociala och ekonomiska status.

Estlandssvenskarna ha nog också svårt att glömma det gamla hemifrån — här finns graduella skillnader mellan åldersgrupperna — men de äro icke orealistiska i sitt ställningstagande till den ändrade sociala strukturen. Men lever nog på minnena, men klamrar sig icke fast vid de gamla förebilderna. Kontakten med rikssvenskarna är livlig. Äktenskapen med rikssvenskarna dominerar. Likaså övertagandet av det rikssvenska samhällsmönstret med dess seder och bruk som betydligt skiljer sig från det patriarkaliska estlandssvenska samhället i Estland.

Gör vi en distinktion mellan politiska flyktingar och emigranter — och detta måste göras — så kan vi konstatera, att i motsats till den estniska flyktingfamiljen — som bibehållit sin karaktär av flyktingfamilj — håller den estlandssvenska på att bli emigrantfamilj som går in för en medveten anpassning och även assimilation.

Runö kyrkor i fara

Stockholms-Tidningens estniska upplaga återger en uppgift ur den sovjetestniska tidningen "Sirp ja Vasar" ("Skäran och hammaren") enligt vilken Runö båda kyrkor blivit utsatta för plundring och förstörelse. Båda kyrkornas fönster lär vara sönderslagna och "oersättliga konstskatter bortförda". T. o. m. lär den nya kyrkans kristallkronor ha blivit söndagslagna. Med hänsyn till att gamla kyrkan är en av landets äldsta träkyrkor, föreslår "Sirp ja Vasar" att den i egenskap av kulturhistoriskt märklig byggnad fridlyses.

Då runöborna 1944 lämnade sin hemö, stannade endast två familjer kvar, bl. a. den kände silversmeden Peter Schönberg.

Ingenting av kyrkornas skatter gick att rädda vid evakueringen, utan allting fick lämnas vind för våg. Tydligt ha de nyinflyttade fiskarna och ryska gränsbevakningstrupperna fått skövla efter gottfinnande. Öns fiskerikolchos bär det klingande namnet "Kommunismi tuletorn" ("Kommunismens fyr").

Hembygdsgdagen i Saltsjöbaden

Söndagen den 4 augusti samlades estlandssvenskarna till sin sedvanliga hembygdsgdag i Saltsjöbaden. Just den dagen bröt solen fram mellan molnen efter dagar och veckor av regn, och en lång kö av bilar ringlade ut mot restaurangholmen i den vackra sommarmorgonen. Så gott som alla estlandssvenskar kommer numera i bilar — fränsett dem som kommer i abonnerad buss eller i båt från avlägsnare trakter.

Det var svårt att uppskatta antalet deltagare, men att det var rekordartat kunde man se. I klungor stod man byavis och upplivade gamla skämt, tills man alldeles glömde bort, att ta plats inne i Baggenssalen. Men så var det också ovanligt skönt ute med sol och strykande vindar över Saltsjöns fjärdar och vita segel som stack ut mot havsbandet. Och där stod man och skämtade och föreslog att nästa sommar ordna en veckas läger ute i skärgården, där alla skämtare hemifrån kunde samlas för att lufta de goda historier som ännu inte alldeles glömts bort.

Den här gången hade arrangörerna, SOV:s styrelse, inte betungats av årsmötesförhandlingar tidigt på morgonen, utan hembygdsgdagens program kunde ta sin början, så snart alla som så önskade slussats in, mellan kaffekupongförsäljare och sångboksstånd. SOV:s sångbok hade nämligen blivit färdig alldeles lagom till samankomsten.

Programmet genomfördes alltigenom av "in-hemska" krafter. Lilian Blees — ung förmåga som vi hoppas få mycket glädje av även i framtiden — sjöng till pianoackompanjemang av en annan ung förmåga Nils-Erik Pöhl, vilken sedan utförde ett par i tysthet och med andakt avlyssnade pianosolin. Edvin Lagman berättade därefter om bynamn och bebyggelse på Ormsö. Han gav en översikt över öns äldsta historia i den mån den belyses av urkundsmaterial. Sedan följde en redogörelse för godsens uppkomst — Magnushof eller Stor-höe grundades på 1600-talet — och slutligen berördes byarnas skiftande öden i de båda "vackarna". Några byar har kommit till i historisk tid, andra har försvunnit, men medan godsen grundades, växte och grep omkring sig för att slutligen igen försvinna, bar byarna till in i senaste tid prägel av obruten tradition från medeltidens bondekultur och bygemenskap. Ett problem som alltid fängslat svenskarna i öster är frågan om folkgruppens härstamning. Där de gamla urkunderna lämnar oss helt i ovisshet, kan stundom ortnamnen låta oss ana detaljer från invandringen. Öns eget namn Ormsö (Å r m s e) lämnar oss inget besked. Vi vet inte vad namnets första del orm-s- åsyftar; men insatt i större sammanhang kan det kanske tyda hän på legenden om Olav den helige, fiskarens och sjöfararnas skyddshelgon, vilkens namn så många kyrkor och kapell i Estlands svenskbygd bar. Fartygsnamnet Orm och helgonnamnet Olav sammankopplas nämligen i traditionen, och det förefaller som om den svenska koloniseringen av Est-

lands kuster och öar skulle ha försiggått i Sankte Olavs tecken. Tydligare förefaller emellertid det vittnesbörd att vara, som ett antal bynamn lämnar. Borrby, Kählet (Kyrkslätt), Sviby, Förby, Saxby och Hullo är nämligen alla namn som återfinnes i Finlands svenskbygder, ett par av dem på mer än ett ställe. Borrby påminner om Borgå, men även vid Pojo och Sibbo uppträder namnet Borby, Borgheby (1403 och 1423), Kyrkslätt i Nyland är allbekant, ett Sviby återfinns bland Ålands ortnamn, Förby heter orter i Karis, Sjundea och Ingå i Finland, Saxby återfinnes intill Borgå (1382 Saxseby) och Hullaby (1537) på Åland. Denna överensstämmelse i fråga om bynamn kan knappast vara en tillfällighet — detta blir ännu tydligare om man tänker på Paj (jfr Pojo) och det gamla Jummelmark, numera Stor Derskon (jfr Jomala) i Nuckö socken. Det är tydligt, att de första inbyggarna på Ormsö tagit med sig ortnamnen hemifrån, en i bebyggelsehistorien vanlig företeelse. Sådana namn kallas för "uppkallelsenamn". Att t. ex. Hullo (H o l o) är ett uppkallelsenamn, visar namnet betydelse, som ju är håla, grop. Ormsöbyn Hullo gör inte på något sätt skäl för det namnet, vilket alla som känner till terrängförhållandena där väl vet. Namnet måste vara medfört från en ort, som låg eller ligger i eller intill en sänka i terrängen. På samma sätt som dessa bynamn kan peka mot det svenska Finland som ursprungslandet för en del av Ormsös tidigaste befolkning, så kan Rälby (Rävelby) peka mot Reval, över vilken stad med säkerhet flertalet svenskar kom till bygderna ute vid kusten. Men sambandet mellan Reval och Rälby är inte lika klart och ofrånkomligt som mellan de andra bynamnen och de nämnda orterna i Finland. Rävelby kan — liksom namnet Reval i och för sig — ha sin orsak i strandförhållanden: det kan vara byn vid revlarna. — Men inte bara bynamnen utan även många namn på terrängavsnitt på Ormsö kan erbjuda mycket av intresse, både ur bebyggelsehistorisk och språklig synpunkt. Emellertid hade föredragshållaren till denna gång inte varit i tillfälle att insamla och bearbeta material, som erfordrades för en översikt över terrängnamnen.

Efter föredraget framförde förre Dorpatprofessorn Per Wieselgren Svensk-estniska samfundets hälsning till estlandssvenskarna.

Programmets sista men inte minst uppskattade bidrag var rågölåtar utförda på dragspel av spelmansveteranen Robert Enggrön från Rågöarna. Fader Enggrön och hans båda söner spelade dessutom med sugande rytmer upp till gammaldans, sedan kaffe och läskedrycker ställts fram på bordet och i baren.

Det var en givande dag. Ung och gammal föreföll att fågnas över den otvungna samvaron inne i de luftiga jättesalarna och ute i den vackra omgivningen. Och det yttrades att programmet var lagom, alls inte för tröttande och betungande, dvs. att det lämnade tid över för det väsentligaste av allt: det glada samspråket man och man emellan.

Sångbok för estlandssvenskar

SOV har gett ut en sångbok.

Varje gång som styrelsen har förberett en sammankomst med estlandssvenskar, så har den återkommit — frågan om vad vi skulle sjunga. Vi ska väl inte alldeles tappa bort seden att sjunga unisont, nej, då — men vad ska vi ta för något? — Vi tar väl något som alla kan.

Just det, ja — som alla kan! Hur många är de sånger som alla kan utantill numera?

Så blev det då att hektografera sångblad, och det är ju inte svårt; men något urval av sånger kan man inte få på det viset. Därav föddes då tanken att låta trycka ett litet häfte med något tiotal av de lämpligaste allsångerna. Styrelsen fann förslaget gott, och ett utskott tillsattes för att förverkliga det. Ett litet texthäfte i fickformat att användas inom föreningen, det var tanken.

Förslag uppgjordes. Men då befanns, att när man nu en gång skulle låta trycka, så var det väl bäst att ta med litet mera än som ursprungligen var tänkt — sånger som varit omtyckta förr eller som blivit det under de senaste åren, sånger på dialekt eller som annars var svåra att få tag i, och inte endast allsånger.

Förslaget blev omsider färdigt, och det återstod bara att trycka det.

Si, då hände det!

Är det någon som umgås med planer på att ge ut en liten sångbok för bruk inom den egna kretsen, så är det första han bör göra att låta bli!

Förlagsrätten! Visst hade vi tänkt på att skaffa tillstånd till de sånger som föll under förlagsrätt, men det kunde väl inte bli så kinkigt för en liten upplaga, som inte avsågs att gå ut i öppna mark-

naden och som inte skulle lämna någon ekonomisk vinst. Så menade man också i den organisation för dylika ärenden, som vi kontaktade. Men förlagen menade annorlunda. Det blev affärer i långa banor. Somliga sånger fick vi gratis, andra åter blev för vår kassa synnerligen dyra. Vanskeligast var det att få tag i rättssinnehavaren i de fall, där författaren själv var död och någon släkting någonstans hade ärvt förlagsrätten. De flesta sådana kunde förlagen ge upplysning om, men inte om alla. Beträffande en sång på sex verser var det tre olika rättssinnehavare för de olika verserna.

Då allt detta krångel i hela dess vidd öppnade sig för våra blickar, då greps föreningen SOV:s styrelse av den bleka ånger. För sent dock att vända tillbaka! Underteknad, som saknar affärsinnehavare och är rädd för telefon, blev snart tvungen att ge upp; men Anders Stenholm fortsatte och Johan Vallin hade redan tingat tryckeri. Boken blev verkligen färdig.

Då jag nu ska presentera den nya sångboken — någon recension är det här ju inte — så får jag väl börja på samma sätt som de amerikanska filmdirektörerna, då de ska stå och presentera en ny filmstjärna: måtten först! Alltså: längd 14.8 cm., bredd 10.5 cm.; behaglig att se på och mjuk att känna på, omsorgsfullt ytbehandlad, och ser alltid fräsch ut, hur många som än tummar på den.

Bokens innehåll består av 138 sånger och 8 bilder; på pärmens framsida en ormsöbonde från 1800-talet, som spelar den sällsynta ta(gel)harpan — på baksidan ett runömrärke. Illustrationerna inuti markerar de olika avdelningarna.

Boken inleds som sig bör med Modersmålets sång och sånger till fosterland och hembygd, även ett par estniska.

Speciellt estlandssvenska är sångerna på dialekt. Bland dessa är många av Mats Ekmans bästa med, likaså gamla Ormsö-visor om Borrby-piar och annat gott. — Man bara beklagar, att det över huvud finns så litet sångbart material på dialekt.

Även urvalet i övrigt är gjort med tanke på vad som angick just vårt folk. Bland julsånger återfinns sålunda De herdar omkring Betlehem, som sjöngs i våra forna byar men som är svår att få tag på i tryck.

Några sånger fick komma med mera för melodins skull än för ordens. Dit hör t. ex. Stenka Rasin, om den vilde rövarhövdingen på Volga. En annan vacker rysk melodi går här till texten Jag har hört om en stad . . . Enbart för melodins och gammal bekantskaps skull står här också Arholmavalsen. Kära medmänniska, läs eftersinnande denna vidunderligt djupsinniga text och du kommer att bli glad!

Några sånger är med mera för enskild andakt, som det heter i psalmboken, och ett par är egentligen solosånger (t. ex. Min moders psalm, Tonerna och Tallarnas barr).

Huvuddelen av sångerna är förstas allmångods om hemmet, naturen, årets tider och kärleken. Evert Taube är väl representerad, och den uppbyggliga berättelsen om Hjalmar och Hulda saknas ingalunda.

Meie Maa. Eesti sönas ja pildis

(Vårt land. Estland i ord och bild)

I marsnumret av Kustbon för i år skrev jag något om den produktivitet som esterna i exil visat, särskilt på det litterära området, och berörde då något utförligare det stora samlingsverket Meie Maa, vars två första delar då hade utkommit. Sedan dess har de flitiga redaktörerna i Eesti Kirjanike Kooperatiiv i Lund också utgivit band III i denna serie och i detta behandlas enligt i stort sett samma uppställning som i de föregående banden landskapen i det centrala Estland — Viljandimaa och Tartumaa. En utförligare skildring ägnas dessutom universitetsstaden Dorpat (Tartu). Vetenskapsmän och fackmän från skilda discipliner har samverkat till denna skildring av det genuina Estland, det Estland som av naturen utrustats med bördigare mark och vänare landskapsbild än de norra och västliga landskapen. Burgenheten och naturskönheten återspeglas också i den strålände bildsviten, som till urval och kvalitet måhända är ännu bättre än i de föregående banden. Man kan lika väl säga att texten kompletterar bilderna som tvärtom.

För den som haft förmånen att under några korta ungdomsår vistas i den ärevördiga universitetsstaden återuppväcker alla de välbekanta vyerna därifrån många minnen. De erinrar om en försvunnen epok i det gamla universitetets och det unga estniska folkets historia.

Nu väntar vi på de två sista banden av samlingsverket om det Estland som var en gång. Det tål att upprepas att man här har att göra med ett arbete av hög kvalitet, såväl innehållsmässigt som rent tekniskt. Det bör intressera skilda läsarkategorier, främst naturligtvis alla dem som har sina rötter i Estland, oavsett nationalitet och ålder.

Om du ska köpa denna bok, du som ännu inte gjort det?

Visst, visst. Försök inte alls säga, att du skaffat dig radio, grammofon och andra sångmaskiner och inte mera behöver anstränga dig med att sjunga själv. En gång vill du och dina barn nog se de sånger, som var mest kända och sjungna i den gamla hembygden, men då kan den lilla upplagan vara slut, och den trycks inte om. Gack alltså snarligen och skaffa boken! Redaktören har lovat tala om hur man kan få den.

V. Aman.

"Du Sköna Sång"

sångboken som bör finnas i varje estlandssvenskt hem, beställes genom att på posten

inbetala kr. 5: 25 (5: —+porto)

på Svenska Odlingens Vänners postgirokontonr 351311

Ange tydliga namn- och adressuppgifter

Vi är ju av samma stam

Prolog

vid Riksföreningens årsmöte i Kalmar

14 juni 1957

av H. WIBLING

En båt gled in mot ett baltiskt skär,
den hade svenskar ombord.
På stranden stod spejande, tyst och tvär
en fiskare. Utan ord
han mötte dem som i hamnen gled in.
"Främlingar landar — vad har de i sinn?
Var kommer de från? Vad är deras namn?
Vad vill de här i min hamn?"

Han stod där, rak som sitt hemskärs båk,
och lyddes — men plötsligt sprang
en glans i hans ögon! Sitt svenska språk
han hörde med rikssvensk klang!
En båt från Sverige! Hemifrån, tänk!
I ögonvrån kom ett fuktigt blänk,
och han ropade ivrigt:

"Stig fram, stig fram!

Gud signe, vi är ju av samma stam!"

I baltiska kyrkböcker tecknade stod
hans fäder från led till led,
men svenskt var hans sinne och svenskt hans blod,
och i hjärtat lyste en ed:
"Visst lever jag här på en fjärran strand,
men mitt språk hör samman med Sveriges land".
I stugan låg bibeln på fönstrets bord
— en bibel med svenska ord.

Välkomna fränder, i blommande vår
till svenskhetens möte här!
En väg, som annars är lång och svår,
blir gen, när till vän den bär.
Blick möter blick, och hand knyts till hand
i trofasthet mot vår språk, vårt land. . . .
Välkomna, fränder!

. . . . "Stig fram, stig fram!

Gud signe, vi är ju av samma stam!"

Lediga platser på Kustbohemmet

Ledningen för estlandssvenskarnas ålderdomshem Kustbohemmet på Ramsö vid Vaxholm meddelar, att det f. n. finns ett par lediga platser för estlandssvenska pensionärer på hemmet.

Intresserade personer torde därför snarast meddela sig med kamrer Lars Broman, Eknäsvägen 2, Stockholm K, eller telefonledes Stockholm 531637.

Personer som framdeles vill komma till Kustbohemmet kan likaledes meddela sig med hr Broman.

Höstsamkväm med Afrika-program

Våra hembygdsdagar och höstsamkväm ha under de gångna fjorton åren i Sverige redan blivit en fast tradition. Höstsamkvämen med anknytning till Gustav Adolfsdagen den 6 november, som ju för övrigt under en lång följd av år firades som helgdag i Svenskbygden, bygger på en fast tradition som sträcker sig ända till början på 1920-talet. Inga vägar var för långa eller för "bottenlösa" och novemberkvällarna aldrig för mörka, för att man skulle vilja gå miste om den varma stämning av samhörighet med all världens svenskar som så påtagligt kom till uttryck under "Gustav Adolfs-festerna" i våra skolor och bönhus. Till vardags var vi "svenskar i förskingringen", men under "festerna" förvandlades denna känsla till vetskap om att vi gemensamt var starka och att vi var fullgoda medlemmar av den världsomfamnande stora svenska kretsen av fränder.

Svenskhetskampen är numera avslutad, men känslan av stark samhörighet med vännerna "hemifrån" lever kvar. Och vi vill följaktligen råkas.

I likhet med samkvämet i våras, då vår landsman ingenjör Manfred Westerblom från Mexiko kåserade om sina äventyr i urskogar och kaktusöknar, kommer vi denna gång att få höra en annan vittberest landsman, konstnären Erik Schmidt från Nargö, visa vackra färgbilder och berätta om vad han sett och vem han mött under färder i Afrika.

Väl mött till en trevlig kväll i Margarethaskolan den 1 november, som ju för övrigt är helgdagsafton.

P. s. Slutligen bara ett litet tips: Ta med ett par extrafemmor till några exemplar av vår tju-siga sångbok "Du sköna sång" — en alldeles utmärkt julklapp, som säkert kommer att glädja både ung och gammal. Bl. a. innehåller den också alla de gamla, vackra julsångerna som sjöngs i den forna hembygden.

Korta notiser

Albert Vesterby från Rickul har vid Stockholms högskola avlagt filosofie ämbetsexamen.

Ing. Gunnar Blomberg från Rickul har avlagt studentexamen som privatist vid Kungsholmens högre allmänna läroverk i Stockholm.

Elin Espling från Lilla Rågö har avlagt barnsköterskeexamen vid Ansta Barnsköterskeskola i Västmanland.

Estniska evangeliska lutherska kyrkans i Sverige råd har beslutat meddela kyrkoherden i Syd-Sveriges estniska församling, kontraktsprosten Hjalmar Pöhl tillstånd att bära korset av guld.

Prosten Pöhl befinner sig f. n. på en längre forskningsresa till Grekland och Främre Orienten.

Karl Hammarin död

Öväntat och hårt drabbades estlandssvenskarna av meddelandet om f. kontraktsprosten Karl Hammarins bortgång. Ännu på söndagen beredde han sig som vanligt för högmässan i Alsens kyrka och på tisdagen var han för alltid borta från sin familj, sin församling och sina många vänner.

Karl Hammarin var född i Uppsala den 23 maj 1898, där han studerade och prästvigdes. Vid sidan om sina teologiska studier studerade han språk med tonvikt på finska och lapska. Under studietiden tjänstgjorde han under någon tid som lärare och tidningsman. Karl Hammarins kyrkliga arbete började som sjömansvårdsassistent vid svenska sjömanskyrkan i Antwerpen.

Efter en kortare tjänstgöring på Nämndö i Stockholms skärgård, blev han av dåvarande ärkebiskopen Nathan Söderblom sänd till Ormsö, där han verkade i fem år. Under denna tid blev han även utnämnd till prost i estlandssvenska kontraktet. Från Ormsö förflyttades han till Reval, där han tjänstgjorde som kyrkoherde inom därvarande svensk-finska S:t Mikaelsförsamlingen och som svensk sjömanspräst. Efter fem år i Reval utnämndes han 1939 av K. Maj:t till kyrkoherde i Alsens församling i Jämtland, där han verkade till sin bortgång.

Karl Hammarin tillhörde den försynta och stillsamma människotyp, vars gärningar synes mer än dess upphovsman. Han ägde förmågan att kunna arbeta hårt och målmedvetet. Genom sitt goda föredöme blev han sina församlingsbors uppskattade ledare och inspirationskälla.

Många äro de initiativ som togs och målmedvetet genomfördes under hans tio år i Svenskbygden. Alla medelålders och äldre estlandssvenskar erinra sig säkert den omfattande brandkatastrofen i Sviby 1932. Ett flertal familjer stod förtvivlade och utblottade vid de förkolnade resterna av sina hem. I denna situation trädde K. H. fram och organiserade snabbt en hjälpaktion från Sverige, som undanröjde nöden. För att främja nykterheten, i första hand bland ungdomen på Ormsö, tog han initiativet till nykterhetslogen "Svenskbygdens väl". Inom denna rörelse växte snart tanken om ett ungdomens och folknykterhetens hus fram och tanken blev även förverkligad. Ormsö hade härmed fått Svenskbygdens första föreningshus. Den timliga nöden sökte K. H. lindra genom att med frejdigt mod sätta igång med att skaffa ormsöborna en sjukstuga, vilket med hjälp från Sverige även lyckades.

Under Reval-åren genomfördes under K. H:s ledning kapellbygget på Nargö och iordningställandet av det livligt uppskattade läsrummet i församlingshuset Riddargatan 9.

Efter återkomsten till Sverige upprätthöll han en livlig kontakt med sina forna församlingsbor. Genom sina omfattande forskning om Evangeliska Fosterlandsstiftelsens verksamhet bland estlandssvenskarna bidrog han på ett mycket förtjänstfullt sätt till att belysa detta betydelsefulla

avsnitt ur vårt folks historia. Resultatet av dessa undersökningar ha delvis blivit publicerade i Kustbon och i "Forum Theologicum, Årsbok för Härnösands stift 1949". En fortsatt artikelserie i detta ämne var planerad för Kustbon dagarna innan pennan för alltid föll ur hans hand.

För sina förtjänster tilldelades den bortgångne år 1937 av Estlands president Estniska Röda Korsets orden av andra klass.

Många, många estlandssvenskars tankar ha i dessa dagar sökt sig till hemmet i Alsens prästgård, där maka och sju barn sörja sin för tidigt bortgångne kärleksfulle make och far.

Manfred Nyman.

Ny kriminallagstiftning i Estland

I det ockuperade Estland har bland den ryska ungdomen huliganfasonerna till den graden tagit överhand, att Sovjet-Estlands Högsta Sovjet för att bekämpa dem var tvungen att vidta en ovanlig åtgärd att anta en speciallag för buslivets bekämpande. Det är den första och hittills enda kriminalstrafflag som stiftats av ockupationsmyndigheterna i Tallinn, alla andra i Sovjet-Estland gällande strafflagar har nämligen stiftats i Moskva. Lagen är ovanlig även såtillvida att enligt denna bestraffas i administrativ ordning även sådana fall av huliganiskt beteende, för vilka det inte stipulerats något straff för de i hela Sovjetunionen gällande strafflagarna, t. ex. "störande av allmän frid och ordning, ohöviskt beteende gentemot övriga medborgare, ocensurerbara (!) uttryck och andra ovärdiga handlingar". Straffet är 3—15 dagars arrest. Folkdomstolarna måste avgöra sådana ärenden blixtnabbt — inom 24 timmar efter det handlingarna anlänt. Domen verkställs omedelbart och kan ej överklagas.

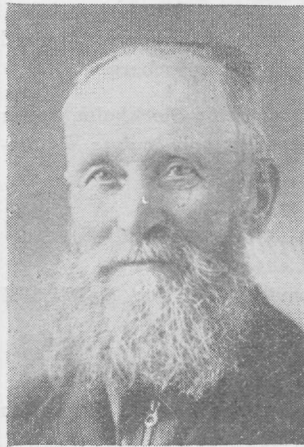
Redan dagen efter lagens kungörande började tidningarna i det ockuperade Estland publicera meddelanden om huliganer som dömts till arreststraff. Efter de publicerade domstolsutslagen att döma bär c:a 80 % av huliganerna ryska namn. Flertalet av dessa torde tillhöra ockupationsfunktionärers bortskämda söner eller till Estland kommande unga ryska arbetare. Samtliga har levt bus i berusat tillstånd.

Brännvin är för närvarande i Estland den lättast åtkomliga varan. Det har t. o. m. upprättats speciella brännvinsstånd på trottoarerna. Resultatet är allmänt utbrett fylleri och huliganfasoner bland ungdomen.

(Balt-Press)

Johan Hörnström

In memoriam.

Läste nyligen en skildring om Ormsö och Kärrslätts by 1957. De fria självständiga böndernas ägor hade förvandlats till ett kollektiv, till en fårfarm.

Kanske ligger det något symboliskt i detta när jag med några ord skall teckna den bortgångne Kärrslättsbondens från Jobs gård gärning.

Har ofta lyssnat till hans förkunnelse såväl i Kärrslätts bönehus

samt på andra platser och icke minst vid de årligen återkommande söndagsskolfesterna vid midsommarhelgen, då varje by kom tågande med sina söndagsskolbarn och fana. Jag minns särskilt en gång huru den bortgångne uppehöll sig vid textordet: "Föd mina lamm". På ett övertygande sätt framförde han kärlekstanken och omvårdnaden om de små. Just i detta hans ungdomsarbete märkte man hans herdeegenskaper. Han var i ordets bästa bemärkelse den gode herden som tog hand om sina får. Han ägde en medfödd auktoritet utan att förhäva sig och använda auktoritära metoder och tänkesätt. Hos honom förenade och befriade Kristus samtidigt.

Likaså bars hans förkunnelse av en aldrig sinande kärlek till det nationella och det fäderneärvda. Han var den självskrivne talesmannen i olika lägen. Besöktes ön av H. K. H. Kronprinsen, så förde han öbornas talan, hälsade Estlands statsminister på Ormsöborna, så framförde den bortgångne deras hälsning och önskemål. Det var en patriarkalisk, gedigen personlighet, som på ett värdigt, fullödigt och ansvarsfullt sätt tog till orda och vars stämma man gärna lyssnade till och lydde.

Kärrslätts bönehus är stängt, söndagsskolornas tid på hans hemö är ett avslutat kapitel, likaså svenskhetens. Den bortgångnes stämma har tystnat, men ekot och minnet av en nära nittioårig insats lever kvar. Därom vittnade även hans griftefärd och de trogna vänners avskedshyllning.

Tack "Jobs Pappa" — ty populär var Du bland såväl gammal som ung — för föredömlig tjänst i helg och söcken.

Hj. Pöhl.

Estlandssvenskar hit från Estland

Under våren ha sovjetmyndigheterna lämnat utresetillstånd för följande personer, som numera vistas i Sverige:

Johan Andersin från byn Saxby, Ormsö

Fru Martha Gottkamp från Vippal

Fru Katarina Klanberg från Nuckö

FAMILJENYTT

Födda

Marika Lena född den 4 juli 1957 i Stockholm, dotter till Naima Friberg, född Klaman och Algot Friberg.

Kerstin Monika född den 30 augusti i Stockholm, dotter till Anna Westerberg, född Österberg och Anders Westerberg.

Lysning

Kristoffer Thomsson och Lovisa Stahl den 21 juli 1957

Vigda

I Stockholm i Mälarhöjdens Kapell den 1 september 1957 Gerhard Ahlkvist och Vivi-Anne Folkesson

Vår älskade Fader

Lars Ahlberg

född den 17 aug. 1882 på Ormsö
avled den 16 juni 1957 i Långhundra

Sörjd och saknad av

Barn, Barnbarn

Syskon, Släkt och Vänner

Mor har räckt ut handen

Far har fattat den

På den andra stranden

Möts de nu igen.

Vår älskade Mor
Fru

Lisa Backman

* 2/10 1865 † 15/8 1957
Ormö, Öregrund den 15 aug. 1957

Närmast sörjande

PAULINE och ALEXANDER

LEONTINE och AXEL

Barnbarn. Barnbarnsbarn.

Barnbarnsbarnbarn

Han har öppnat pärleporten
Så att jag får komma in.
Genom blodet har han frälst mig
Och bevarat mig som sin.

Vår älskade Mor, Farmor och Mormor

Maria Blomberg

f. Heldring

Född den 2/4 1872 i Rickul
avled den 12/6 1957 på Kustbohemmet, Ramsö

Sörjd och saknad av

BARN, BARNBARNSBARN

Syskon, övrig släkt och vänner

Säll är den själ som i hoppet

väntar sin Herre var dag

Vandrar i tro och kärlek

nöjd med sin Herres behag

Kristi dag med ljus i hopp

Skall för henne skönt gå opp

Livets alla gåtor då

Skola sin förklaring få.

Min kära Mor

Maria Fällman

* 4 april 1882
† 9 juni 1957

Har fått flytta hem till Herren
Sörjd och saknad av mig, syskon,
släkt och vänner.

KARIN

Och de voro klädda i vita fotsida kläder
och hade palmer i sina händer.

Upp. 7: 9.

Min älskade make, vår käre far

KARL HAMMARIN

född i Upsala den 23 maj 1898
avled å Östersunds lasarett tisdagen den 15 okt.
1957. Med tacksamhet i ljusaste minne bevarad
av oss, systrar, övrig släkt och vänner.

MARTA

Kerstin Lars Inga

Nils och Siv-Britt

Brita Karin

Sv. Ps. 144.

Jordfästningen äger rum i Alsens kyrka Alla
Helgons dag efter gudstjänstens slut. Därefter
inbjudes till kaffe i prästgården. Gravsättning
å Upsala kyrkogård måndagen den 4 nov.
Tänk på Svenska Kyrkans sjömansvård.
Meddelas endast på detta sätt.

Vår käre Son Bror och Svåger
Emil Valter Hammerman

född den 10 juli 1921
lämnade oss genom olyckshändelse
den 28 juni 1957

Outsägligt sörjd och saknad av

MOR och FAR

John och Zita

Hilda och Johannes

Lennart och Ella

Eric och Maud

Syskonbarnen

Tänk när en gång vart varför blir besvarat
Var gåta löst, som här vi grubblat på
När allting blir av Herren själv förklarar
Tänk när vi Herrens vägar, klart förstå.

Min älskade Make
vår käre Pappa, Morfar och Farfar
Farmors Far, Mormors Far och Farfars Far

Johan Hörnström

* 1/4 1868

har i dag hastigt fått hembud
I ljusst och tacksamt minne bevarad av oss,
övrig släkt och vänner,
Guldbrölloppshemmet, Stockholm d. 15/9 1957

GERTRUD

Agneta och Johan

Anders och Katarina

Gertrud och Hans

Barnbarn

Barnbarnsbarn

Den som tror på mig, han skall leva
om han än dör. Joh, 11: 25.

Min älskade Make
vår käre Far och Farfar

Anders Hamberg

* 5 nov. 1894 † 28 juni 1957

Djupt sörjd och saknad av

MARIA

Barn Barnbarn

Syskon Svågrar Svågorskör
Släkt och vänner

Ett hjärta av godhet
har slutat att slå,
den eviga vilan har kommit
oändlig är saknaden,
bitter och svår.
Dock finnes en tröst,
Du sover i ro.

Direktören

Oscar Bernhard Weckman

född den 9/3 1881 i Riga

död den 30/3 1957 i Stockholm

Sörjd och saknad av

ELSA WECKMAN

Dipl. Ing. Georg Weckman med familj

Dipl. Ekonom Werner Weckman med familj

Min älskade Maka
Vår kära lilla Mor och Farmor

Gertrud Westerberg

* 4 augusti 1878

Insomnade i tron på sin Frälsare stilla i dag
i sitt hem. Innerligt sörjd och saknad av oss,
syster, övrig släkt och många vänner.

Skälby den 27 sept. 1957

ANDERS

Anders och Anna

Kerstin

Ett kärleksverk nu slutat är,
Vår tanke Dig till himlen bär.

Min älskade Maka
Vår lilla kära Mamma
och syster

Vera D. Westerblom

f. Rosen

* 9 December 1902 † 22 Augusti 1957

Djupt sörjd och saknad av oss

HANS

Stig, Allan, Leopoldine

samt övrig släkt och vänner.

Tack för allt vad Du oss skänkte
och för oss Du varit har.

Sällan på Dig själv Du tänkte
om vårt väl Du omsorg bar.

Sov i ro.

Döda

Lars Ahlberg, född den 17 aug. 1882 på Ormsö, avled den 16 juni 1957 på Långhundra ålderdomshem.

Änkefru Lisa Backman, född den 2 okt. 1865 på Nuckö, avled den 15 augusti 1957, på Ormö, Öregrund.

Änkefru Maria Blomberg, född Heldring, den 2 april 1872 i Rickul, avled den 12 juni 1957 på Kustbohemmet, Ramsö, Vaxholm.

Emil Valter Hammerman, född den 10 juli 1921 på Ormsö, avled den 28 juni 1957.

Johan Hörnström, född den 1 april 1868 på Ormsö, avled den 15 sept. 1957 på Rosenlund, Stockholm.

Änkefru Helene Kimber, född den 7 okt. 1871 i Reval, avled i februari 1957.

Änkefru Helena Klaman, född Slideberg den 4 febr. 1891 i Korkis, avled den 25 juli 1957 i Stockholm.

Fru Justine Markus, född Rosen den 27 dec. 1890, på Nargö, avled den 31 mars 1957 i Stockholm.

Änkefru Julia Nurkberg, född Toffer den 23 juni 1874 i Korkis, avled den 20 juli 1957 i Kumla.

Fru Erna Therese Amalie Reets, född Simonsson den 21 maj 1890 på Nuckö, avled den 19 aug. 1957 i Stockholm.

Johan Thomsson, född den 28 nov. 1872 på Ormsö, avled den 26 september 1957 på Kustbohemmet, Ramsö, Vaxholm.

Fru Gertrud Vesterberg, född Timmerman den 4 augusti 1878 på Ormsö, avled den 27 sept. 1957 i Hässelby.

Fru Vera Drusilla Vesterblom, född Rosen den 9 december 1902 på Nargö, avled den 22 augusti 1957 i Stockholm.

Änkefru Maria Åkerman, född Blomman den 16 juni 1877 på Ormsö, avled den 9 september 1957 på Kustbohemmet, Ramsö, Vaxholm.

Anders Nilsson avled den 16 september 1957 i Sviby, Ormsö, Estland.

Fr. Maria Lundkvist och fru Lena Rank från Sviby, har avlidit i augusti 1957 i Rälby, Ormsö, Estland.

Bemärkelsedagar

85 år.

Blomkvist, Gertrud, f. Hedenström den 21 dec. 1872, Ormsö

80 år.

Fagerlund, Maria, f. Österman, den 5 nov. 1877, Runö.

Klingberg, Anders, f. den 4 dec. 1877, Rickul.

Hamberg, Josef, f. den 15 dec. 1877, Rickul.

Sandsten, Kerstin, f. den 25 dec. 1877, Rickul.

75 år.

Palmkron, Luise, f. den 6 nov. 1882, Vippal.

Sträng, Maria, född den 15 nov. 1882, Ormsö.

Lundström, Isak, f. den 25 nov. 1882, Ormsö.

Dahl, Maria, f. Notman, den 21 dec. 1882, Ormsö.

Vesterbom, Maria, f. den 16 dec. 1882, Rickul.

Lagman, Anders, f. den 24 dec. 1882, Rickul.

Kornblom, Anders, f. den 31 dec. 1882, Ormsö.

70 år.

Greisman, Elisabet, f. Koppelman, den 2 nov. 1887, Nuckö.

Beckman, Johannes, f. den 6 nov. 1887, Ormsö.

Kornblom, Maria, f. Fält, den 6 nov. 1887, Ormsö.

Wallin, Anders, f. den 16 nov. 1887, Ormsö.

Hanko, Helene Kristine, f. Palmberg, den 19 nov. 1887, Nuckö.

Luks, Lovisa, f. den 23 nov. 1887, Rickul.

Vesterbom, Lovisa, f. Boman den 23 nov. 1887, Rickul.

Anderssin, Agneta, f. Asplund, den 26 nov. 1887, Ormsö.

Keldjer, Lena, f. Stahl, den 4 dec. 1887, Rickul.

Sihver, Anna, f. den 12 dec. 1887, Dagö.

Schönberg, Johannes, f. den 13 dec. 1887, Rickul.

Backman, Anton, född den 24 dec. 1887, Nuckö.

Sekobon, Alexander, född den 30 dec. 1887, Nuckö.

60 år.

Söderholm, Herman, f. den 10 nov. 1897, Rickul.

Runestam, Magdalena, f. Haggars, d. 13 nov. 1897, Runö.

Stahl, Olga, f. den 16 nov. 1897, Rickul.

Freiman, Oskar f. den 19 nov. 1897, Nuckö.

Murman, Katarina, f. Jonell, den 19 nov. 1897, Ormsö.

Öman, Kristjan, f. den 21 nov. 1897, Runö.

Berkman, Johanna, f. Viksten, den 23 nov. 1897, Nuckö.

Ringberg, Johannes Alfred, f. den 25 nov. 1897, Rickul.

Engman, Egon, f. den 26 nov. 1897, Reval.

Vidgren, Anders, f. den 26 nov. 1897, Ormsö.

Vidgren, Johan, f. den 26 nov. 1897, Ormsö.

Vesterblom, Katarina, f. Kyrkslätt, den 28 nov. 1897, Runö.

Wikman, Lena, f. Westerholm, den 6 dec. 1897, Rickul.

Heldring, Paul, f. den 18 dec. 1897, Rickul.

Luks, Mathias, f. den 19 dec. 1897, Rickul.

Alvik, Maria, f. Alström, den 22 dec. 1897, Ormsö.

Dreiman, Alfred Teodor, f. den 22 dec. 1897, Nuckö.

Rant, Julia, f. Müripal, den 26 dec. 1897, Nuckö.

Deemus, Johanna, f. Luks, den 27 dec. 1897, Rickul.

Lindström, Johan, f. den 30 dec. 1897, Ormsö.

50 år.

Krusman, Rudolf, f. den 5 nov. 1907, Nuckö.

Wennberg, Johan, f. den 6 nov. 1907, Ormsö.

Fällman, Maria, f. Lilja, den 7 nov. 1907, Ormsö.

Nyman, Irene Elisabet, f. Bombas, den 8 nov. 1907, Nuckö.

Schönberg, August, den 9 nov. 1907, Rickul.

Mark, Maria, f. Österlin, den 12 nov. 1907, Ormsö.

Alström, Maria, född den 13 nov. 1907, Ormsö.

Enkel, Agneta, f. Sjöman, den 18 nov. 1907, Ormsö.

Klanberg, Alide, f. Österman, den 19 nov. 1907, Rickul.

Rosen, Adelheid, f. Romm, den 23 nov. 1907, Reval.

Åkerblad, Alide, f. Brunberg, den 23 nov. 1907, Rickul.

Hallman, Mathias, f. den 24 nov. 1907, Rickul.

Lilja, Agneta, f. Alström, den 26 nov. 1907, Ormsö.

Heyman, Anton, f. den 3 dec. 1907, Rickul.

Häggbom, Alide, f. Björkkvist, den 2 dec. 1907, Ormsö.

Nyblom, Katarina, f. Ellerbusk, den 7 dec. 1907, Runö.

Soonike, Griselda Maria, f. Berg, den 9 dec. 1907, Nargö.

Westerblom, Voldemar, f. den 10 dec. 1907, Reval.

Hansman, Boris, f. den 15 dec. 1907, Reval.

Lindeberg-Lindvet, Alice, f. Schönberg, den 16 dec. 1907, Reval.

Stahl, Maria, f. Ringberg, den 22 dec. 1907, Rickul.

Lindström, Johan f. den 23 dec. 1907, Ormsö.

Kivaremees, Hans, f. den 24 dec. 1907, Ormsö.

Fält, Katarina, f. Blomman, den 28 dec. 1907, Ormsö.

Westerblom, Anna, f. Rebane, den 28 dec. 1907, Reval.